

KRISTENT

Perspektiv

Lovsang i mørket 4

Fra Helvedes Blækhus: Om valg af kirker 8

Prædikerens Bog: Om alt det vi ikke forstår 10

Pinsen og dens betydning 14

Om at have et kald og en identitet 17

Glæd dig på dagen i dag 18

NB: Vi anmelder desuden fire nye bøger

Nr. 2 - 2016

OMVENDELSE

Hvad er det bibelsk og psykologisk?

Af Louis Nielsen

"Efter Johannes var blevet sat i fængsel, kom Jesus til Galilæa og prædikede Guds evangelium og sagde: "Tiden er inde, Guds rige er kommet nær; omvend jer og tro på evangeliet" (Mark 1:14-15).

"...og i hans navn skal der prædikes omvendelse til syndernes forladelse for alle folkeslag" (Luk 24:47).

"Ham (Jesus) har Gud ophøjet til fyrste og frelser ved sin højre hånd for at give Israel omvendelse og syndsforladelse" (ApG 5:31).

"...hvordan I vendte om til Gud fra afgruderne for at tjene den levende og sande Gud og fra himlene at vente hans Søn, som han oprejste fra de døde, Jesus der frier os fra den kommende vrede" (1 Thes 1:9-10).

"Både for jøder og grækere har jeg vidnet om omvendelsen til Gud og om troen på vor Herre Jesus" (ApG 20:21).

Det fremhæves ofte og med rette i kristen forkyndelse, at frelse er Guds værk, hans suveræne nådes og kaldelseshandling i Kristus. Han er den aktive og handlende; vi er modtagerne og bidrager som sådan med intet. Vi kommer med tomme hænder, helt tomme hænder, medens han rækker ud og griber os om hånd. Og det er alt

sammen rigtigt, fuldkommen rigtigt.

Men så er der det med omvendelsen, som synes at forstyrre billedet en smule. For kravet til os om omvendelse synes at indebære i det mindste nogen form for aktiv handling fra vor side. Vi vender os bort fra noget, nemlig vor synd, vor uretfærdighed og oprør og vender os til Gud i anerkendelse af hans suverænitet over os og i anerkendelse af vort behov for ham.

Omvendelse betyder, at vi kommer til at anskue det liv, vi har levet, som forfejlet og ledende os til fortabelse (se Rom 6:15-23), og at vi erkender, at kun Jesus kan frelse os og gøre os fri.

Omvendelse betyder også, at vi skifter holdning og meninger, at vor vilje bøjes ind under Guds vilje, at "vi fatter et nyt sind". Omvendelse er en sindsforvandling, en forvandling af hele personen og af retningen for vort liv.

Omvendelse indeholder også et element af anger, af sorg over vor synd, også et element af skam, et opgør med vor stolthed og vort hjertes hårdhed.

Sandsynligvis vil vi ikke have mange problemer med at bestemme os for, hvad omvendelse er, og vil stort set være enige i den analyse eller opstilling, som her er givet.

Diskussionen kommer til at stå om, hvordan det kan ske, og hvem der er den aktive part i, at det sker?

Guds gerning

Umiddelbart vil vi nok være enige i, at omvendelsens under forudsætter Guds meget aktive medvirken. Uden hans bagvedliggende nåde og uden Helligåndens virken ved ordet i vore hjerter og vore samvittigheder, vil vi aldrig blive ledet til omvendelse.

Måske nok til fortrydelse og ærgrelse over, at vi er de syndere vi er, men ikke til omvendelse, for omvendelse og fortrydelse er ikke det samme; fortrydelse leder os bare dybere ind i fortvivelsen over os selv og derefter til resignation, omvendelse leder os til Gud, som så giver os frimodighed til at se ham i ansigtet og regne os selv som hans kære børn.

Uden tvivl er den guddommelige indsats i enhver omvendelse den største og overvejende indsats, men vores aktive medvirken er ikke udelukket, men nødvendig. Uden den bliver resultatet snarere forhærdelse end omvendelse.

Menneskets ansvar

Teologisk betræder vi tung og mysteriefyldt grund, når vi træder ind i grænsezonen mellem Guds suverænitet og suveræne handlefrihed og mennesket i dets forhold til Gud. Hele det område er ikke langt fra at være en nærmest uløselig gåde for os.

De teologiske stridigheder er også mange, og det er vel aldrig lykkedes at bringe dem på samme formel.

For på den ene side står og falder alt med Gud, på den anden side kan det ikke nægtes, at også vi har et ansvar for og dermed en indflydelse på, hvordan vi ønsker at stå overfor Gud, modtagende og underlæggende os hans vilje eller afvisende og oprørske.

Og det deler menneskeheden, uden at det kan siges, at de gode er dem, som siger ja til Gud, medens de onde er dem, som siger nej. I forhold til syndefaldet står vi alle ens, alle er vi syndere, alle er vi uretfærdige, alle mangler vi Guds herlighed, alle er vi i vor naturlige tilstand på vej til fortabelse.

Men når det så gælder frelsen er der dem, som tager imod, bliver retfærdiggjorte, bliver Guds børn, og dem, som

siger nej og fortsætter deres vandring mod den evige død. Om dem, som siger ja, vil Skriften sige, at de er "Guds kaldede og udvalgte" altså pointere, at grunden til, at de har sagt ja er at finde i Guds handling ikke i deres egen viljesbeslutning og så alligevel er deres "ja" ikke uden betydning, men æren for at de har sagt ja tilfalder ikke dem, men Gud og Guds nåde.

Omvendt er det ikke langt fra, at Skriften om dem, som siger "nej" vil sige, at det er bare som forventeligt, men ansvaret og konsekvensen af deres nej falder alligevel tilbage på dem selv. Ja det er svært for ikke at sige næsten umuligt at forstå, og de teologiske systemer gør det alt andet lige sværere for os at forstå end det i forvejen er.

Teologiske systemer har det ofte med at være så hermetisk lukkede om deres egen logik, at de taler forbi virkeligheden, som kun sjældent opfører sig som et hermetisk lukket system.

Konklusioner

Hvad kan vi da konkludere om det med omvendelse?

Profeternes forkyndelse indeholdt ofte en appel til Israel om at omvende sig. Bag den appel var Guds nåde.

Det Nye Testamente indleder med, at både Johannes Døberen og Jesus med en henvisning til det kommende Guds rige fremsætter et kald til omvendelse.

I missionsbefalingen i Lukas' ver-

sion indgår kaldet til omvendelse i det, som skal være apostlenes mission nu ikke længere kun i forhold til Israel men til alle folkeslag.

Apostlene forkyndte omvendelse for folkene, ja Paulus går så vidt, at han ligefrem siger, at det er Guds befaling, at mennesker her og der og alle vegne skal omvende sig.

Muligheden for omvendelse er en gave fra Gud givet i og med evangeliet.

Omvendelse er at vende sig bort fra afguderne, fra synd, uretfærdighed og oprør og vende sig til Gud.

Omvendelsen fører med sig, at man får et nyt sind, tænker, regner og handler på en anden måde, kort sagt et forvandlet liv. At lade sig omvende er en indbydelse fra Gud, som det er muligt at sige nej til.

Omvendelse kan ikke tvinges frem eller manipuleres frem, og der er ingen automatik eller teknik som kan lede et menneske til omvendelse.

"Omvendelse", "blive født på ny", "åbne sit hjerte", "tro på evangeliet", "gå fra død til liv", "komme fra mørke til lys" og fra at være under djævelens magt til at være under Guds magt er om ikke synonyme udtryk så dog tæt forbundne.

At omvende sig er ikke alene en sag for den endnu ikke kristne; nogen gange kan det også være nødvendigt for en bekendende kristen at omvende sig.

Omvendelse indeholder et moralsk element, men er ikke udelukkende noget moralsk.

LOVSANG I MØRKET

Af Carsten Thomsen

“Efter at de havde givet dem mange piskeslag, satte de dem i fængsel og gav fangevogteren ordre til at bevogte dem sikkert. Da han havde fået den ordre, satte han dem i det inderste fangehul og spændte deres fødder fast i blokken.

Ved midnatstid sad Paulus og Silas og bad og sang lovsange til Gud, og fangerne lyttede. Pludselig kom der et kraftigt jordskælv, så fængslets grund-mure rystedes; i det samme sprang alle døre op, og alles lænker faldt af.

Ap.G. 16:23-27

Der er lovsang, og så er der lovsang. Den, hvor vi fjerner i blikket liren ordene af en søndag morgen. Og så er der lovsang, fyldt med ånd og kraft og liv. Den, der lød natten igennem i et fangehul i Filippi for 2000 år siden tilhører den sidste kategori.

Det er ikke så vanskeligt at lovprise på en solskinsdag, hvor ferien venter og vi er fyldt med glade og varme følelser. Men hvad med dagene i mørke

og modgang?

Det, som sker her, er lidt af et mirakel. Paulus og Silas var blevet slået af folkemængden, tøjet var pillet af dem, de blev pisket, og sat i det inderste fangehul, og de sidder der med deres fødder i blokken og med blodige rygge. De kan ikke røkke sig eller finde hvile. Og så står der:

De “bad og sang lovsange til Gud”.

Vi ville ikke have bebrejdet dem, hvis de havde været bitre på Gud, for Helligånden havde ført dem ind i Filippi, ind til tortur og fængsling. Men nej, de sang lovsange til Gud.

Denne beretning minder os om flere ting omkring lovsang og hvad, der sker med os, når vi lovsynger Gud.

1. Gud formaner os til at synge han har givet os en lovsang

Gud har givet os en stemme, han har givet os en sang. I salme 40 jubler salmisten over at være blevet reddet fra

en håbløs situation, fra dyndet:

“Han lagde mig en ny sang i munden, en lovsang til vor Gud”.

Vi har alle som kristne fået noget nyt at synge om. Opfordringen til at synge og lovprise finder vi mange steder i Bibelen. Det er faktisk den mest gentagne formaning i Bibelen - salme 96:

Syng en ny sang for Herren,
syng for Herren, hele jorden!
Syng for Herren, pris hans navn,
forkynd hans frelse dag efter dag!

Forkynd frelsen ved at synge om den - om hvad Gud har gjort for os.

Når mørket falder ind over vort liv. Når vi mærker vort eget indre personlige fængsel, hvor vi føler os bundet og i en håbløs situation. Der lyder opfordringen også - og i sådan en situation får lovsangen en anden dybde og klang.

At prise Gud midt i en personlig sorg, det er en trossag. Det er en hjer-

tets indstilling, at “takke Gud under alle forhold”, som Paulus skriver et sted. Det var Paulus selv et eksempel på.

2 Lovsangen løfter vort hjerte mod Gud.

Helligånden bruger lovsangen til at løfte vort hjerte mod Gud. William Law skriver i den kristne klassiker “A Serious Call to a Devout and Holy Life”:

“Lovsangen er en kraft, der virker glæde i hjertet, vækker hellige længsler, lovprisning rydder vejen for vore bønner, den letter et mørkt sind, renser et lun-kent hjerte og bringer dit hjerte nær til himlen”.

Det er godt at diskutere teologiske emner med hinanden og studere Guds Ord, men det er også godt at synge disse teologiske sandheder ud, og vi mærker dem i vort hjerte på en helt anden måde - vort hjerte bliver rettet mod Gud i lovsangen.

Der er en sang, som begynder “Gud stem mig til lovsang”. Det er jo ikke altid vort hjerte er parat til lovsang, så dette kan synges som en bøn.

Salmernes Bog er jo et sanghæfte med 150 sange. Utroligt varieret sanghæfte. Fyldt med intense følelser og udtryk over for Gud. Mange sange er født i smerte, afmagt, sorg, ensomhed. Gud ønsker ikke kun lovprisning, når vi er glade, men også når vi er i mørket. Vi kan ikke komme med andet end os selv. Det vi er, det vi er fyldt med, det må vi bringe til Gud i lovsangen.

Charlotte Elliot skrev en masse salmer. Hun blev 82 år, men allerede da hun var 30 år blev hun lam og var sen-geliggende i store dele af sit liv.

Hun blev meget bitter på Gud. En dag fik hun besøg af en schweizisk

missionær, og i samtalen kom hun kom med en masse bebrejdelser mod Gud. Men missionæren sagde til hende. Du kan blive frelst nu. Elliot spurgte hvad hun skulle gøre og missionæren svarede: Du skal komme, som du er til Gud, som en synder, just som du er.

Dette gjorde et stort indtryk på hende og var startskuddet til hendes omvendelse. 14 år senere skrev hun den kendte sang: “Just som jeg er”.

*Just som jeg er, ej med et strå
af eget værk at bygge på*

*Just som jeg er i denne stund
så kold og død i bund og grund
at finde alt, som fattes mig
i salig overflod hos dig
jeg kommer, O Guds Lam*

Grundtvig siger det med nogle andre ord, at komme “med hjertets hårdhed, hjertets kulde”. Det er også tilbedelse. At vi kommer “just som vi er”. Fortæller ham at lige nu er der en hårdhed og kulde i hjertet, lige nu er Han den, vi behøver, så kom og varm mit hjerte.

“Kom med den flod, som kan isbjerge smelte. Led den ind i mine årer, digter Grundtvig videre.

Matt og Beth Redman er et amerikansk ægtepar, der har skrevet mange lovsange. Da terrorangrebet 11. september 2001 ramte USA strømmede folk ind til kirkerne, men det som Matt og Beth oplevede var, at de moderne lovsange ikke kunne adressere den smerte, som folk havde.

De skriver i en bog: “Hvor var sangskriverne i en tid som denne? Hvor var de musikalske poeter til at hjælpe Guds folk med at finde en tilbedelsens stemme i denne nationale tragedie? Sandheden var, at de fleste steder vi besøgte var der en mærkbar mangel på sange, som var egnet til at synge i en tid som denne. Når det kom

til at give udtryk for smerte og klagesang, så var der meget få sange, der gav udtryk for det råb”.

De fandt tilbage til den gamle salmeskat og digtede også selv en sang i denne tid:

*Blessed Be Your name
When I'm found in the desert place
Though I walk through the wilderness
Blessed Be Your name*

*Every blessing You pour out
I'll turn back to praise
When the darkness closes in, Lord
Still I will say
Blessed be the name of the Lord*

3 Lovsang giver os Guds perspektiv på vort liv

Hvis Paulus og Silas kun havde set på deres egen situation, så ville de være blevet fyldt med håbløshed og modløshed. Men sangen gav dem et nyt håb.

Kol. 3:16: *Undervis og forman med al visdom hinanden med salmer og hymner og åndelige sange. Syng med tak i hjerter til Gud.*

Det gjorde de. Formanede hinanden til at være glade i Gud og løfte hjertet opad. Ron Owens har sagt: “Når vi kommer til tilbedelse, så kommer vi til en trone og alt indordner sig omkring denne trone”. Det er Gud, der må blive vort perspektiv i lovsangen.

*Herligheds Herre!
Du, som er og bliver
evig den samme gode gavers giver,
som mod din skabning
kærlig hånd oplader,
mild som en fader.*

Salme 121 er jo også omsat til en moderne lovsang:

*Jeg løfter mine øjne mod bjergene,
hvorfra kommer min hjælp?
Min hjælp kommer fra Herren,
himlens og jordens skaber.
Han lader ikke din fod vakle,
han, som bevarer dig,
falder ikke i søvn.*

Den presbyterianske missionær Ben Weir blev taget som gidsel i Libanon i starten af 1980'erne. Han var i fangenskab i to år. En nat så kom en sang til ham i hans indre: "Abide with me".

*Vær du mig nær!
Nu aften sænker sig,
snart mørket råder,
vær du nær hos mig!
Når andres hjælp
og trøst er intet værd,
du, hjælpeløses hjælp,
vær du mig nær!*

*Med dig ved siden
har jeg ingen frygt.
Trods sorg og sygdom
er mit hjerte trygt.
Hvor er nu dødens brod,
o Herre kær,
og hvor er Helveds sejr,
når du er nær?*

Og han reflekterede over sin egen magtesløshed i denne celle. Men da han sang sangen greb han fat i dette løfte: "Jesus ville altid være nær hos ham" - hans tårer blev til taknemmeligheds-tårer. Han blev pludselig mindet om alle mulige sange, og de fleste i brudstykker. Og han holdt hver dag i sit indre en gudstjeneste med sange og bibelvers. Sangene fyldte ham med et helt nyt perspektiv midt i mørket.

4 Lovsang er åndelig kamp

Bibelen lægger op til, at der er tidspunkter, der er steder, hvor Gud er

mere fri til at handle. Vi læser om, at Jesus ikke kunne gøre nogle mirakler i sin hjemby. Deres hjerter var lukkede for Gud.

I Efeserbrevet siger Paulus: "Lad jer fylde af Ånden, tal til hinanden med salmer, hymner og åndelige sange, syng og spil af hjertet for Herren".

Det at lade sig fylde Ånden forbindes med det at lovsynge. Det betyder ikke, at nu skal vi modtage noget mere af Ånden, for vi har alle sammen som kristne fået Helligånden i hele dens fylde, men det er et spørgsmål om at lade Helligånden få mere kontrol i vort liv, lade ham få mere råderum, få en større plads. Åndsfyldte kristne er fyldt af lovsang. Det var Paulus og Silas.

Lovsang er et åndeligt våben i vore hænder. En del af udrustningen i åndelig kamp. I mørket forsøger Djævelen at få os til kun at kikke på dette her mørke. Få os til at tvivle på Guds godhed. Guds faderhjerter. Han ønsker ikke, at vi skal syng: "Gud er den samme gode gavers giver, som mod sin skabning kærlig hånd oplader, mild som en fader".

5 Lovsang er et vidnesbyrd over for andre

Der står i beretningen, at mens Paulus og Silas sang lovsange, så lyttede fan-

LOVSANG ER ET ÅNDELIGT VÅBEN I VORE HÆNDER. EN DEL AF UDRUSTNINGEN I ÅNDELIG KAMP.

gerne. Det må have været noget af et skue. De må have tænkt: "Hvad sker der med dem?" Efter tortur og at være sat i blokken, så priser de Gud?

Det er et vidnesbyrd over for andre, når vi lovpriser i modgang, i mørket.

I de to salmer, jeg allerede har citeret, kommer den tanke også frem:

I salme 40:

*Han lagde mig en ny sang i munden,
en lovsang til vor Gud.
Mange skal se det og frygte,
og de skal stole på Herren.*

At David midt i sin håbløse situation bliver reddet og kan lovprise Gud for det, er et vidnesbyrd for andre - de kan se den glæde og taknemmelighed og selv finde nyt håb og trøst.

Og i salme 96:

*Syng for Herren, pris hans navn,
forkynd hans frelse dag efter dag!
Fortæl om hans herlighed
blandt folkene,
om hans undere blandt alle folkeslag!
Råb det ud blandt folkene:
Herren er konge!*

Også til ikke-troende er tilbuddet og lovsangen et vidnesbyrd. Og måske især når vi kan have lovsang i hjertet selv under svære forhold.

Bog: Det sker når du hviler

Af Carsten Thomsen

Det sker når du hviler, Tomas Sjödin, Boedal, 2014.

Hvis man skulle placere den svenske præst Tomas Sjödins "Det sker når du hviler" i en litterær genre i Bibelen, ville den passe fint sammen med Visionsbøgerne.

Man vil kunne finde bøger med mere grundig teologisk indhold om sabbatten, som vi læser om den i Bibelen - men næppe en som rummer mere livsvisdom og kalder på mere eftertanke end denne.

Jeg nød i fulde drag Sjödins refleksioner over det brede tema "hvile" - en blanding af historier, personlige erfaringer og refleksioner - godt krydret med citater fra før og nu.

Den jødiske sabbat er det afsæt Sjödin tager, når han ofte muntert mediterer over hvad det er, vi i vort samfund har mistet, ved at lade sabbats-tanken glide ud af vor stressede hverdag. Sabbatten, som er den urgamle rytme, der er lagt ned i mennesket: arbejde og hvile.

Sjödin taler om vort forhold til tiden, som altid synes os for knap - om vigtigheden af at standse op og undres over tilværelsen, om hvilens fjender: rastløsheden og bekymringerne, om hvordan hvilen kan genskabe os og få os til at vokse, om det at kunne give slip og lade livet komme til os.

Jeg er overbevist om, at det er en bog, som vil være en lise for mange midt i en travl hverdag, hvor vi føler hele tiden at halse efter, at vi ikke når,

det vi synes, vi skal nå, hvor vi har glemt at stoppe op og mærke efter.

Lad mig blot komme med nogle spredte citater fra bogen, bare som en appetizer (min udgave er fyldt med mange understregede afsnit):

- Hver morgen vågner vi op i en verden, vi ikke selv har skabt. Den er der bare. Og vi er midt i den. Risikoen ved ikke at standse op med jævne mellemrum og tilstrækkeligt længe er, at vi holder op med at lægge mærke til det forunderlige ved alt dette. Det meste af det bliver selvfølgelig og skrumper derfor ind til noget småt og begrænset. Vi mister det undrende blik, barnets blik.... Voksne, der aldrig siger: "Hold da op!" og "Det er da løgn!" er ligesom standset i deres vækst.

- I en kultur, hvor det er en fjer i hatten af have travlt, hvor "totalt booket" er en

statusmarkør, og stilhed bliver synonymt med lathed - i sådan en kultur bliver hvile hurtigt ikke andet end dovenskab. Det er måske derfor, vi undskylder os, forsværer os mod den og vægter os mod at opsøge den?

- (Sabbats-hvilen) er ikke et mellemrum mellem vigtige opgaver, den er ikke en guddommelig eftertanke. Den er skabt og er dermed en del af den opgave, det er at være menneske. Derfor kan man sige, at den, der hviler, tager sin livsopgave alvorligt.

- At hvile er en indbydelse til at træde ind og deltage i Guds egen oplevelse af glæde over skaberværket. Den, der gør det, gør det ikke udelukkende for at slappe af, men også for at hædre selve Hvilen. Og hvilen hjælper os til at forstå alt andet i livet: arbejdet, pligterne, ansvaret.

- Hvilen er ikke til for, at vi skal skabe mere. Den er til for at genskabe os.

- Sabbatten er ikke en dag til ensomhed. Det handler om at være i kontakt, ikke med teknisk maskineri, men med nærværende mennesker og en nærværende Gud.

I det sidste kapitel "Den evige hvile vrimler med liv" taler Sjödin om Himlen - om det sted og den tid, der ligger foran alle troende - det er et flot og tankevækkende punktum for en bog, der opfordrer os til at slappe af og give slip på alt det, som tynger os unødvendigt.

Fra Helvedes Blækhuis

Brev 16: Om valg af kirker

Af Louis Nielsen

"Du er da vel klar over, at hvis man ikke kan kurere et menneske fra at gå i kirke, er den næstbedste udvej at sende ham rundt i hele omegnen for at lede efter den kirke, der "passer" ham, indtil han bliver kirkelig finsmager og kender af kirker".

Dette bliver ganske kort, ligesom blot at slå tonen an. Essayet som sådan vender vi tilbage til i næste blad.

Brevet indleder med, at Malurt i sin rapportering til Fangegarn har hæftet sig ved, at "patienten efter sin omvendelse stadigvæk går i den samme kirke og ikke i nogen anden, og at han ikke er tilfreds med den".

Kirkevandring og kirkeudskiftning er i vore dage blevet et ret så almindeligt element, modsat hvad det var tidligere. Kirken var noget nær det mest stabile element, man kendte til i sit liv. Hvor alt andet forandrede sig, kunne man regne med, at i kirken stod alle ting fast.

Liturgien var den samme, søndagens tekster de samme, hvornår man gjorde det ene, og hvornår man gjorde det andet stod også fast, salmerne var de samme, sågar tidspunktet hvor man fejrede højmesse over det ganske land var også det samme. Frikirkerne, som altid har været lidt mere sprælske, havde også en fast rytme og en bestemt måde at gøre tingene på. Når det gjaldt kirken, var det ikke god tone at ville forandre for meget. Folkeligt havde man udtrykket, at en ting stod fast

"som Amen i kirken". Det var således en del af den folkelige bevidsthed, at i kirken skulle genkendeligheden råde.

Men alt det er forandret siden da, nok ikke så meget i Folkekirken, hvor de fleste ting sker efter autoritative forordninger, men også i Folkekirken blæser forandringens vinde.

Og det med at skifte kirke er blevet almindeligt, ligesom perioder, hvor man sætter kirken på "stand by" ikke er helt ualmindeligt. Hvor regelmæssig kirkegang tidligere var "et must" for enhver, som gik for at være en seriøs kristen, indretter man sig i dag mere efter, hvad der bekvemt. Mange synes at have den opfattelse, at kristen kan man godt være uden nogen regelmæssig tilknytning til kirken.

Kirken er i forbrugersamfundet blevet noget, man vælger efter smag og behag, og finder man ikke sine behov eller sin families behov rimeligt dækket ind, søger man videre. Om dette

skal hilses velkommen og anses for at være naturligt, er der delte meninger om, og det er det, denne artikel lægger op til at diskutere, som det også er hovedindholdet i brev 16.

Når vi taler om "kirken", taler vi om noget flertydigt og komplekst. Men i daglig tale er kirken for de fleste stedet, hvor vi vælger at samles for at høre evangeliet, blive opbygget i troen og opleve det kristne fællesskab. Uden tvivl er det sidste nok det vigtigste for de fleste af os. Men også smag og stil spiller en stadig voksende rolle, ikke mindst musiksmag. For mange er det den vigtigste parameter.

Konfession, altså hvad vi tror på, og hvorfor vi tror på det, spiller ikke så stor en rolle som tidligere. Men her sætter betænkkelighederne også ind, for her rører vi ved noget, som er særdeles vigtig i nytestamentlig kristendom, hvad vi også kan kalde apostolsk kristendom.

Den første menighed (kirke) karakteriseredes ved, at man "holdt fast ved apostlenes lære, ved bønnerne, fællesskabet og brødsbrydelsen", altså ordets forkyndelse, sakramenterne (dåben og nadveren), bønnen (lovprisningen og forbønnen) og ved de helliges samfund. Det, hvor ud af kirken styrkedes og voksede, udkrystalliseredes efterhånden i trosbekendelserne, som alle kirkens medlemmer forventedes at være fortrolige med.

En anden vejledende faktor, når det gælder valg af kirke, er, om det udelukkende er ens egne behov, som skal

være i fokus, eller om man ikke også bør tænke på dem, man kommer til at dele kirke med. Spørgsmål som, hvad kan jeg bidrage med, hvordan kan jeg tjene og opbygge dette fællesskab af troende, bør have høj prioritet.

Lewis lader i sit brev Fangegarn nævne det med at blive ”kirkelig finsmager og kender af kirker”. At man leder efter en god og solid forkyndelse kan vel ikke kaldes at være ”finsmager”, men alligevel er der her noget, man bør overveje. Nogle forkyndere opnår i deres levetid en slags stjernestatus, og folk især i de større byer strømmer til deres kirker for at høre dem, og efterhånden er der for dem ingen rigtig, der duer end lige netop dem; alt bliver målt og vurderet med dem som vurderingsgrundlag.

Det kan næppe siges at være en sund tendens. Gud har i sin kirke givet en mangfoldighed af gaver, forskelligheden er, hvad der karakteriserer Åndens gaver. Naturligvis bør vi værds-

ætte forkyndere med ekstraordinære store gaver og en særlig Åndens salvelse, men vi må for enhver pris ikke forgude dem, og de bør aldrig få så stor en plads hos os, at de nærmest bliver kirken for os, og at tingene først er rigtige, når alt er og foregår som hos dem.

Menigheden er et fællesskab af ordinære mennesker, og det er vigtigt, at den lokale kirke afspejler det forhold, og Gud giver sine gaver i forhold til som den enkeltes behov er.

Et godt menighedsfællesskab forudsætter, at vi kender hinanden og tjener hinanden i ydmyghed og kærlighed og også er villige til at bære over med hinanden. Dette aspekt går meget nemt tabt, der hvor man satser sit kirkelige liv på, at kun det bedste af det bedste er godt nok.

Heller ikke må vi indsnævre kirken til kun at være for bestemte typer og klaser af mennesker; en ren ungdomskirke er også en uting; kirken er ifølge

sin natur et familiefællesskab, og alle aldersklasser skal være repræsenteret her, og der skal være noget for enhver.

Alle bør vi være indstillede på ikke kun, hvad der opbygger og gavner mig den enkelte, men hvad der opbygger hele fællesskabet. Sangen f.eks. må ikke blive ensidig. Lovsang kan være udmærket, og en nyere musikstil må bydes velkommen, men lovsangskulturen og den nyere musik må ikke sætte sig på hele gudstjenesten; de gamle sange og salmer og tidligere generationers musik må også være der, og vi må lære at være imødekommende overfor hinanden, de ældre imødekommende over for de unge, de unge imødekommende over for de ældre. Kun på den måde kan menigheden opbygges som ”et helligt tempel i Herren”. Også børnenes behov må tilgodeses.

Fangegarn vender tilbage til nogle af disse problemstillinger i resten af sit brev, men det må vi have til gode til næste gang.

Læs artikler -
download gratis
ebøger, køb bøger

Prædikerens ord om alt det vi ikke forstår

Af Louis Nielsen

Hvem er klog nok til at forstå talemåden: ”Klogskab får et menneskes ansigt til at lyse, så de hårde træk bliver mildere”? Det er jeg! Adlyd kongen. Og når du sværger ved Gud, så vær sikker i din sag. Hvis du ikke er det, så gå væk fra kongen, for han kan gøre, hvad han vil. Der er magt bag kongens ord, og ingen kan spørge ham: Hvad er det, du gør?

Den, som gør, hvad der bliver sagt, ender slet ikke i den situation. Det forstår en klog mand, og han forstår, at der er en tid til alt, også til kongens dom. De forfærdelige ting er tunge for mennesket at bære. Man ved ikke, hvad der kommer til at ske, og ingen kan fortælle én det. Ingen har magt over, hvor længe livsånden fylder et menneske, og ingen kan fastholde den. Og der er heller ingen, der har magt over, hvilken dag man skal dø – den kamp kan man ikke undgå. Ondskab redder ingen.

Alt det indså jeg om livet på jorden. Mennesker bliver ved med at gøre forfærdelige ting mod hinanden. Og jeg så, at onde mennesker, der kom og gik i templet, alligevel blev begravet, mens gode mennesker blev glemt og aldrig fik en begravelse. Det hele er flygtigt. Når en ond handling ikke bliver straffet med det samme, får mennesket lyst til at gøre flere onde ting. Et menneske kan gøre 100 forfærdelige ting og alligevel

leve længe.

Men samtidigt ved jeg, at det vil gå godt for dem, der adlyder Gud, netop fordi de adlyder ham. Og jeg ved, at det vil gå skidt for den onde, og at han kun får et kort liv, fordi han ikke adlyder Gud.

Præ. 8:1-14 (”Tænkeren” - Prædikerens Bog på nudansk. Det danske Bibelselskab 2014).

Kapitlet foran i bogen sluttede med Prædikerens intense søgen efter visdom og en, som var vis, men uden at det kunne siges at være en succes. På sin vis fortsætter han sin søgen i de vers, vi har foran os.

Til trods for, at visdommen så ofte unddrager sig os, er visdommen en god ting, som kan få et menneskes ansigt til at lyse op, sågar også gøre det hårde ansigt blødt. Fra den Aronittiske velsignelse ved vi, hvor saligt det menneske er, som Herrens ansigt lyser ind over.

David kendte til, hvor godt det var, når Herren løfter sit ansigts lys mod os (Salme 4:7). Det opvejede så langt fjendernes spot. Vi taler om ansigter, som pludselig lyser op og om, at ”et lys er gået op for en”.

Alle kender vi følelsen af at lyse op, når noget går op for os, en gåde løses for os, en sammenhæng bliver synlig. Et barsk ansigt, som på en eller anden

vis er tynget og grublende under en eller anden byrde kan blive mildt og venligt, hvis og når byrden løftes og afklaringen melder sig.

Det er, hvad der kan ske, når og hvis vi er så heldige at finde visdom. Men det sker desværre for sjældent. Prædikerens pessimisme fornægter sig ikke.

Handler man klogt i livet ”holder man kongens befaling”. Det er ikke helt klart, hvem kongen er. Er det Salomon eller hvem som helst, der måtte sidde på tronen eller er det Gud? Principielt kan det være begge, idet hvad der gælder for en jordisk konge i endnu højere grad gælder for evighedens konge, kongernes konge. Men kongen og kongens magt skal her forstås som enevældig og absolut; kongen har magten, og han er ikke en, man diskuterer med, men en man adlyder.

Vi er langt fra alle tanker om demokrati og et konstitutionelt kongedømme, hvor magten kun er ceremoniel og symbolsk. Generelt er holdningen i visdomslitteraturen, at kongen er en man adlyder, og at man holder sig langt borte fra oprør og alle tanker om oprør. For bag kongens magt er Gud, og kongen regerer og råder ved Guds vilje.

Et godt og retfærdigt styre er sat til at vogte retfærdigheden og uskylden og straffe dem, som forbryder sig og holde voldsmanden nede. Den retfær-

dige og retskafne skulle derfor normalt ikke have noget at frygte, men det ved vi godt, at sådan er det ikke altid, måske endda langt fra altid. Hvordan en god og retfærdig konge regerer er beskrevet i Salme 72 og i skildringen af den kommende retfærdskonges herredømme i Esajas 11.

Det Nye Testamente opfordrer kristne generelt til at praktisere civil lydighed, til at ære ordensmagten, adlyde dens love, betale skatter og afgifter og opfylde de forpligtelser den pålægger os. Og Nytestamente favoriserer ikke den ene styreform frem for nogen anden.

Alle lovlige styreformers udøver deres magt efter Guds forordning og under hans auspicier, selvom de styrende måtte være langt fra at have nogen erkendelse for slet ikke at tale om anerkendelse af dette, men sådan er det, og sådan vil det forblive indtil Gud Herren, den Almægtige selv indtager herredømmet.

Derfor er kristne også skyldige at bede for myndighederne og generelt gennem arbejde og virke være med til at opretholde den gode orden alle er bedst tjent med. Revolutioner og anden samfundsnedbrydende virksomhed finder ingen støtte i kristendommen.

Den ukendte fremtid

Fra det at adlyde kongen og se det som en vis og klog handling bevæger Prædikeren sig videre med andre eksempler på klog levevis, men som vanligt er hans tankegang snørklet og ikke altid umiddelbar indlysende eller på anden vis let at udrede. Et grundtema hos ham er livets usikkerhed og vores hjælpeløshed overfor denne usikkerhed. Men givet denne usikkerhed, som er bygget ind i selve tilværelsen, hvordan kan vi så navigere vist?

Fremtiden kender ingen; ”ingen kan fortælle os, hvad der skal ske”; Gud kender den, men vi kender den ikke. Det er nok en erkendelse, vi generelt har svært ved at komme til i vore dage. Prognoser og statiske forudberegninger dukker op i alle mulige og umulige sammenhæng. Ja det er ligefrem en videnskab at opstille prognoser og udtænke fremtidige forløb.

Men grundlæggende kender vi ikke fremtiden; uforudsete begivenheder og hændelser, som regnestykket ikke tager højde for, spiller ofte ind. Og ingen af os kender vor egen dødsdag, ved besked med, når livstråden rives over. Den kommer som regel overraskende ofte før end vi havde tænkt og regnet med.

Lige så lidt, som vi kender fremtiden, lige så lidt har vi magt over alle ting, også selv om vi tror, at vi har det. Tilsyneladende små og banale ting kan få selv de største og mest kompakte magtstrukturer til at bryde sammen og bryde sammen over få dage, ja over få timer. Vinden har vi ikke under vor kontrol. Vi kan forudsige en orkan og forudsige nogenlunde hvordan og hvorhen den vil bevæge sig, men vi har ikke magt til at standse den. Heller ikke bestemmer vi over den dag, vi skal dø. Men døden kommer til os alle.

Det med ”at snyde døden” er aldrig sandt; døden kan måske vente, men sikkert er det, at den kommer. Den vil altid være herre. Kun en har overvundet den og trådt ud af den med sejr og det ikke alene for sit eget vedkomme, men også for alle, som tror på ham. Og det er Jesus, ”Livets fyrste”, dødens besejrer og overmand.

Krigen har vi heller ikke magt over; er der krig, så er der krig, og vi må af finde os med dens konsekvenser, som ofte er forfærdelige og ødelæggende. Krig er dybest set irrationel, men af den slags irrationalitet er tilværelsen

fyldt, fordi verden er fyldt op med syndere, med mennesker i oprør mod Gud, og synd og oprør mod Gud er altid irrationel.

Heller ikke vil man kunne unddrage sig ansvaret og dommen over ens gudløshed ved at leve endnu mere gudløst. Ondskab og gudløshed kan for en tid forskubbe dommen, men ondskab og gudløshed er ikke noget bolværk mod straffen, men tværtimod sikkerhed for, at når dommen en dag endelig afsiges og eksekveres, vil den ramme en med dobbelt effekt.

Livets absurditet

Alt dette har Prædikeren gennem sin iagttagelse af livet bemærket sig og reflekteret over. Og konklusionen han er nået frem til er, at livet er uretfærdigt og fyldt af vilkårlighed og ulighed. Vi har godt af at lade disse betragtninger finde vej til vore samvittigheder.

For alt for ofte er vi som kristne indstillede på at forsvare status quo. Ofte glemmer vi, at vi socialt hører til den privilegerede klasse, som har forholdsvis let ved at begå os, har forholdsvis gode job, lever et stabilt liv og passer vore ting og har overskud til at passe dem.

Sådan former livet sig ikke for alle, måske ikke for størsteparten af menneskeheden. Og vi må rose Prædikeren for, at han sin høje klasse til trods, så disse ting og beskæftigede sig med dem, med livets skyggesider.

Egentligt er vi skabt til at være til velsignelse og til at gøre godt mod hinanden. Men det omvendte er så ofte tilfældet; vi bruger vor magt og vor overlegenhed til at gøre ondt mod andre, til at herske og underlægge os dem. Prædikeren iagttager denne absurditet, og den er med til at underbygge hans livslede.

Så forholder det sig også så som så

med ære og berømmelse. Det er ikke altid de mest ædle, som hædres, ofte overses de og skrives i glemmebogen, medens de mindre ædle berømmes og ophøjes og får en stor og fin begravelse.

Man kan endog være en stor figur i Guds hus og indtage en æret position i de helliges forsamling uden at tilhørende gudsfrygt følger med. Hvorfor er det næsten kun sportshelte, entertainerne, popstjerner, modeskabere og trendsættere offentligheden retter opmærksomheden mod, mens egentlige velgørere af menneskeheden overses?

Vi der den tendens ikke mindst udbredt i vor tid, hvor den kollektive, ja nærmest hysteriske sorg bryder ud og sprænger alle grænser for anstændighed og proportioner, når et og andet popidol dør.

Livets uretfærdighed

Til det forstemmende billede af manglende retfærdighed hører den langsommelighed med hvilken retten arbejder, som efter Prædikerens mening øger uretfærdigheden. Et menneske kan jo nå at gentage den samme forbrydelse igen og igen, før retten har samlet sig til at gribe ind over for den første.

Og hvad værre er synes hele tilværelsen at være gennemsyret af samme langsommelighed. Forbrydelse forskrækker ikke, fordi den er så længe om at blive dømt og straffet. Måske kan man undre sig over, at lige kong Salomon udtrykker sig sådan. Om nogen havde han jo retten i sin hånd.

Men selvfølgelig har han været nødt til at delegerer meget af retsudøvelsen ud til andre, og mange lokale og personlige forhold kan på det plan have ydet sit til, at processen forsinkedes. Men bag hans anklage mod jordiske

retsmyndigheder aner vi også en dulgt bebrejdelse af, at Guds retfærdighed også synes at arbejde uendelig langsomt.

Som det er nu, anklager vi ofte Gud for ikke at kærre sig, ikke at gribe ind. Men hvad ville vi nu sige, hvis Gud greb ind og straffede hver en gang vi talte grimt om nogen, hver gang vi fortalte noget mindre end sandheden, hver gang vi handlede skændigt mod nogen?

Bibelen forvisser os om, at sådan vil Gud en dag gribe ind, men indtil da, har vi al mulig grund til at takke ham for hans tålmodighed og hans tøven og langsomhed med at gribe ind.

Men ikke alt er sort i sort heller ikke for Prædikerens:

”Men jeg må også erkende, at det kan gå godt dem godt, som frygter Gud, fordi de frygter ham”. Igen er det mere et tilfælde, hvis det går den gudfrygtige godt, end det er reglen. Når det så alligevel går dem godt, er det lige præcis fordi de frygter ham trods alt, ikke en regel om, at det skal gå dem godt, fordi de frygter ham.

Prædikerens ord her minder meget om ordene i Malakias:

”I siger: Det er nyttesløst at tjene Gud. Hvad opnår vi ved at holde hans bud og gå sørgeklædt for Hærskarers Herres ansigt? Nej, de overmodige vil vi nu prise lykkelige; de klarer sig godt, skønt de handler ugudeligt, de sætter Gud på prøve og kommer godt fra det.” – De, der frygter Herren, talte dengang med hinanden, og Herren lyttede opmærksomt. Der blev skrevet en bog, for at Herren skulle erindre dem, der frygter ham og agter hans navn ” (3:14-16).

At der vil være ulige levevilkår i denne verden synes Bibelen at tage som no-

get givet. Det er bestemt ikke idealet, men en følge af, at menneskeheden har fravalgt livet under Guds herredømme, og Gud synes heller ikke at være til sinds at rydde bort hver en sten, som denne fri bestemmelsesret har lagt på vor vej.

Vi må vente på Guds rige, før vi ser og oplever fuldkommen retfærdighed, men det er også, hvad Gud har lovet os. Vi vil alle komme til at høste af det, som vi har sået; har vi sået fordærvelse, kommer vi til at høste fordærvelse, har vi sået retfærdighed og fred, vil vi komme til at høste retfærdighed og fred. Men det sker ikke altid i dette liv og i denne verden.

Gudløshed bærer straffen i sig, og før eller siden er den moden til at blive effektueret. Tilsvarende bærer gudsfrygt lønnen med sig, og før eller siden vil vi komme til at høste dens frugt. At have evighedsperspektivet og Guds udøvelse af retfærdighed for øje er en såre vigtig parameter at have med os, hvis vi skal undgå at blive opgivende og endnu værre undgå at blive kynikere.

Om Prædikerens havde en eskatologi, et håb om et fremtidigt liv og en fremtidig retfærdig verden er usikkert. Ind imellem kunne vi godt finde et glimt af et eskatologisk håb hos ham, men en lysende stjerne når det aldrig at blive til. Her må vente på Det Nye Testamente, vente på Jesus Kristus.

Derfor ser han også den ulige fordeling af livets goder og den manglende retfærdighed og balance i retfærdigheden som en del af tomheden under solen, som vi må leve med uden at kunne gøre så forfærdelig meget ved den.

Ny bog: Gud i klemme

Af Louis Nielsen

"Gud i Klemme – Skabelse – Syndefald – Forsoning" Carsten Breengaard, Kristeligt Dagblads Forlag 2015

Carsten Breengaards navn dukkede flere gange op i læserbreve og indlæg i diskussionen omkring Jesu fysiske og legemlige opstandelse, som han forsvarede yderst kompetent og grundigt.

Også i andre sammenhænge var jeg stødt på Carsten Breengaards navn og altid med noget, som kaldte en positiv genklang frem i mig. Derfor var jeg på forhånd yderst interesseret, da ovennævnte bog udkom.

Det positive indtryk er bestemt blevet fastholdt ved læsningen af "Gud i Klemme". Måske kan jeg bedst introducere den ved at gengive forlagets præsentation af den på bogens bagside:

"Vorherre i himlen er under beskyddning fra sin egen menighed på jord, og luften er tyk af røg. Professorer og præster proklamerer frejdigt, at de ikke længere tror på Gud – og hvis de gør, så er det af den afmægtige, inkompetente slags. Opstandelse er for de umoderne, og Bibelens hovedperson er den følsomme Jesus, ikke den forsonende Kristus.

Men hvad er egentlig hoved og hale i de senere års debat om Gud, tro og opstandelse? Og er der mon en grænse for, hvor meget tidsånden kan få lov til at fjerne af den kristne tænkning, før der ikke mere er tale om kristendom?

Med skarp pen og stort udsyn tager dr.theol. Carsten Breengaard fat på debatten og påviser, at der ikke er meget nyt i opgøret med en almægtig Gud,

men også at opgøret afsporer kristendommen. Vorherre skal nok klare sig trods tvivlende præster, men hvad med os andre?

Uden sprog for en tro, der tilsiger en skabende kraft bag verden, bliver menneskelivet overfladisk. Når vi står overfor hinanden i eksistensens yderpunkter, kræves et sprog, der kan bære".

Se det er klar tale, som vi kun kan tilslutte sig.

Bogen er velskrevet og rummer stor indsigt, og bringer mange nye ting frem, ikke mindst i tolkningen af Markus-Evangeliet.

Bogen er opdelt i fem kapitler: I Indledning: Gud i klemme mellem Newton og Auschwitz; II Babelstårn og Pinse – Skabelsens genkomst; III Jesus; A: Jesus og Skabelsen; B: Jesus og Syn-

defaldet; C: Jesus og forsoningen; IV: Paulus og V: Afslutning.

Som indlæg og "påpladssættelse" af den moderne debat om Gud, tro og bekendelse er bogen vægtig og et "must"; så er den også rig på original indsigt, som kun kan være med til at udvide vort udsyn; dens svaghed er i bibelsynet, som er mere liberalistisk end undertegnede anmelder bryder sig om, og for ham kan det kun undre, at en person med så klare holdninger på teologiens og dogmatikkens område kan være så svag i sit bibelsyn.

Det virker for mig ligesom den anden vej. Men "never mind" er det en vigtig bog, man holder i sine hænder, og en bog, som alt andet lige, man bør læse og gennemtænke. Den er prisen, tiden og ulejligheden værd, og den rusten en i den fortsatte kamp for troen.

Af Louis Nielsen

I pinsen var min kone og jeg deltagere i en gudstjeneste folkekirken.

Som ventet sang vi nogle af vore vidunderlige pinsesalmer, som desværre sjældent bliver sunget i frikirkerne.

Også liturgien med de rituelle bønner og bekendelser var storslået og i overensstemmelse med, hvordan Bibelen opfatter pinsen med Helligåndens komme. Så vidt var alt opløftende, og der var nærmest en hel fyldt kirke.

Først da vi kom til prædikenen begyndte problemerne at melde sig. For hvordan opfattede og tolkede præsten det, som skete i pinsen?

Nu gives der i en folkekirkelig sammenhæng omtrent lige så mange bud på det, som der er kirker i landet. Flere af disse vil være dogmatisk set ortodokse, andre går andre veje. Meget almindeligt er det at høre pinsen udlagt som om den handler om noget almenmenneskeligt, som er gyldigt for alle, hvad enten vi er troende eller ikke.

Forstået og modtaget på denne måde havde præstens prædiken mange

gode pointer, men jeg sad tilbage med spørgsmålet: Er dette det, Det Nye Testamente lærer os om pinsen?

Men så kommer jeg også i tanke om, at i den tradition, jeg er vokset op i, fejrer man dårlig nok pinse; det er som om, at det, som skete her, ikke har nogen særlig betydning for kirken i dens liv her og nu. Og det er lige så forkert, for ikke at sige meget forkert.

Derfor har jeg følt, at det ville være på sin plads at rejse spørgsmålet om pinsens betydning.

Kirken fejrer som bekendt tre store højtider: jul, påske og pinse. Af dem er pinsen nok den sværest forklarlige og har ikke den tilslutning, som påsken har det for slet ikke at tale om julen.

Men evangelierne gør meget ud af pinsen. Også i forbindelse med opstandelses-beretningerne refererer den opstandne til løftet om Helligånden:

"I skal være vidner om alt dette. Og se, jeg sender det, min fader har lovet jer; men bliv i byen, indtil I bliver iført kraft fra det høje" (Luk. 24:48-49) og således Johannesevangeliet:

"Som Faderen har udsendt mig, sender jeg også jer." Da han havde sagt det,

blæste han ånde i dem og sagde: "Modtag Helligånden! Forlader I nogen deres synder, er de dem forladt, nægter I at forlade nogen deres synder, er de ikke forladt" (20:22-23).

Helligånden - ikke til alle

Så vidt, som jeg forstår Jesu ord i Johannes 14-16, er Helligåndens komme i første række tiltænkt apostlene, dernæst kirken, som vil opstå som følge af Guds udvælgelse og apostlenes forkyndelse af evangeliet og så alle kristne, som tidligere er blevet beskrevet som "født af vand og Ånd" (Joh 3:4-8).

Jeg har derimod meget svært ved at se, at Helligånden kommer til alle mennesker undtagen dér, hvor den bringer overbevisning om "synd, dom og retfærdighed".

Kirken er ikke et almindeligt menneskeligt samfund, som menneskeheden som sådan forvandles til.

Kristendommen kalder mennesker til omvendelse gennem syndernes forladelse og tro på Jesus. Og først da får de Helligånden og bliver Guds børn.

Tro og omvendelse kan ikke på nogen måde forceres frem ved tvangsdåb eller andre magtmidler. Ideen om, at Guds rige kan komme gennem en social udvikling, hvor mennesker gennem f.eks. at følge bjergprædikenen bliver mere og mere kristne, finder ingen støtte i Det Nye Testamente.

Derfor bliver det også illusorisk at tale om Helligånden som en ånd, der på en eller anden måde sætter sig på alle og forvandler menneskeheden og verden som sådan, så verden forvandles til et paradys.

Tværtimod understreger Jesus, at Helligånden, "kan verden ikke tage imod, fordi den hverken ser den eller kender den" (Joh 14:17).

Og igen og igen i sin afskedsinstruktion til disciplene taler Jesus om

verdens had til ham og det dermed forbundne had til hvem som helst, som er disciple af Jesus. Og det siger han ikke, fordi han er paranoid, men fordi sådan er det.

Sådan som Helligånden er i centrum i afskedstalen er Jesu ord det også:

"Jeg har åbenbaret dit navn for de mennesker, du gav mig fra verden. De var dine, og du gav dem til mig, og de har holdt fast ved dit ord.

Nu forstår de, at alt, hvad har givet mig, er fra dig. For de ord, du gav mig, har jeg givet dem, og de har taget imod dem, og de har i sandhed forstået, at jeg er udgået fra dig, og de er kommet til tro på, at det er dig, der har udsendt mig" (Joh 17:6-8).

Åbenbaringen af Jesus, erkendelsen af ham som udgået fra Faderen og som bæreren af hans ord hænger nøje sammen med Helligåndens komme til verden, så det er det pinsen handler om. Dermed bliver pinsen også en monumantal begivenhed i frelseshistorien.

Jesus selv betonedede overfor sine apostle, at der var meget, de endnu ikke forstod, meget han endnu ikke havde kunnet åbenbare dem, men at de ville få klarhed, når Helligånden, Talsmanden kom til dem.

Ikke så lidt i deres spørgsmål røber, hvor lidt de forstod, og hvor meget de trængte til klarhed. At pinsen med Helligåndens sendelse betød uendelig meget for dem, ser vi af den forvandling, der skete med dem og deres forkyndelse og tjeneste efter pinsen.

For dem blev det næsten pinse før pinsen, for i forbindelse med sin afskedstagen med dem sagde Jesus: "Fred være med jer! Som Faderen har udsendt mig, sender jeg også jer".

Da han havde sagt det, blæste han ånde i dem og sagde: "Modtag Helligånden!" Forlader I nogen deres synder, er de dem forladt, nægter I at for-

lade nogen deres synder, er de ikke forladt" (Joh 20:21-23).

Helligånden og apostlene

Apostlenes udkaldelse og bemyndigelse er skelsættende for kirken og konstituerer kirken, som nu beskrives som "bygget op på apostlenes og profeteres grundvold, med Jesus Kristus som selv hovedhjørnesten (Ef 2:20).

"Anden grundvold kan ingen lægge end den, som er lagt", siger Paulus, og dermed mener han grundvolden lagt af apostlene med evangeliet om Jesus som hjørnesten.

Fjerner kirken sig fra denne grundvold begynder det at skride for den, og desværre kan vi ikke sige andet end, at det har været en stadig voksende tendens disse senere årtier. Mere og mere betragtes apostlene som almindelige og ordinære mennesker uden denne særlige kaldelse og salvelse fra Herren, som indsatte dem som apostle og var rygraden i deres myndighed.

Kirken føler sig mere og mere som sin egen overladt til sit eget forgodtfindende og sine egne tanker og ideer, og det kan kun ende galt.

Derfor er det så vigtig, ikke mindst i vor tid, at vi forstår og værdsætter, hvad apostlene betyder for kirken. Og Herren sendte Helligånden og sendte ham på en særlig måde til apostlene for at sikre, at kirken bibragtes den rette forståelse af ham og at den holdt fast ved hans ord og hans lære.

Der kom så en tid i kirkens historie, hvor apostlene ikke var der mere, "gik", som det hedder i Det Gamle Testamente "al kødets gang".

Herren har ikke sendt andre til at erstatte de oprindelige apostle, de hører grundvolden til, den som ingen andre kunne lægge. Men apostlene efterlod sig deres vidnesbyrd, deres bekyndelse og deres lære, og den har vi ned-

fældet i den nytestamentlige kanon. Nytestamente er derfor for kirken ikke bare et skrift blandt andre skrifter, men er apostlenes levende røst i kirken til tiden ikke er mere.

Som Skriften (Det Gamle Testamente) ifølge Jesus "ikke kan omstødes", lige så lidt kan Det Nye Testamente med apostlenes lære omstødes. Ingen har nogen ret til at trække fra eller lægge til, hvad der står skrevet, kirken er her med et bundet mandat.

Men som Helligånden var med apostlene og gav dem både det, de skulle forkynde og de ord, de forkyndte det med, således er Helligånden til stadighed til stede i kirken og åbner Skriften for os, som Jesus i opstandelsen åbnede skrifterne for disciplene, så de forstod Skrifterne.

Helligånden er Guds levende Ånd, og han bevæger sig ikke kun gennem frelseshistorien og skaber den, han er levende til stede i Guds kirke også i dag, stadig pegende på Jesus og stadig åbnende hans ord for os. I den forstand er det stadig pinse og vil være det, indtil Herren kommer igen.

Hvad pinse er er alt sammen udtrykt så klart og bedre end jeg har udtrykt det i salmen "Du som går ud fra den levende Gud", hvorefter vi citerer de to sidste strofer, men læs selv hele salmen; det er nr.291 i Salmebogen:

*Pinselig dåb til Guds herligheds håb
Folkefærd alle genføde!*

*Tale og skrift om vor Frelseres bedrift
blomstre som roserne røde!*

Livstræet skyde af korsets rod!

Smage skal alle, vor drot er god!

*Saligheds fryd for Genløserens dyd
times lad mennesker alle!*

*Faderens råd og den Helligånds dåd
sammen i Frelseren falde,
så af det hele, som Gud har skabt,
går kun fortabelsens æt fortabt!.*

Om at have et kald og en identitet

Af Louis Nielsen

*Men nu siger Herren,
han som skabte dig, Jakob,
han som dannede dig, Israel:
Frygt ikke for jeg har løskøbt dig,
jeg kalder dig ved navn, du er min.
Går du gennem vand, er jeg med dig,
gennem floder,
skyller de ikke sammen over dig;
går du gennem ild,
bliver du ikke forbrændt,
flammen brænder dig ikke.
For jeg er Herren din Gud,
Israels Hellige er din frelser.
Esajas 43:1-2*

Mennesket er ifølge Bibelen skabt i Guds billede, og det er sat til at indtage en plads i skabelsen og i Guds styre af verden, som intet andet levende væsen er det. Og det er stort.

I C.S.Lewis' Narniafortælling "Prins Caspian" beklager Caspian sig over sin nedstamning: "Men jeg ville ønske, at jeg nedstammede fra mere prisværdige forfædre"

Hertil svarer Aslan, Løven: "Du nedstammer fra Adam og Eva. Og det er prisværdigt nok til at ranke ryggen på den ydmygeste tigger og skamfuldt nok til at bøje ryggen på den største kejser på Jorden. Stil dig tilfreds med det".

Se det er vise ord, ord i rette tid, ord, som trænger til at blive hørt, ord, som kalder på efterfølgelse.

Vores tid er præget af opbrud og forandring, og det opleves som om, der aldrig falder ro over tingene, helt ulig, hvad det var i min barndom og ungdom i slutningen af trediverne og fyrene og langt ind i halvtredserne.

Dårlig nok har vi vænnet os til en teknologi, før en ny er på vej, og til den ældre generations store ærgrelse ændrer man hele tiden på systemerne, så man er ved at blive helt rundtosset.

Også værdierne ændrer sig ustandseligt; alliancer og forbund, som længe har været ryggraden i vor tryghed er under nedbrydning; de politiske grundholdninger i partier, man har støttet sig til i en menneskealder, er under konstant forandring.

Ikke længere har man sin værdi og sin identitet ved at være en del af en bestemt nation, familie og slægt, tale det samme sprog, have en fælles kultur, have noget man hæger om, gerne fremmer og gerne ser bevaret. Tværtimod ryster man på hovedet af det gamle, for vi lever jo i en globaliseret verden, og det kræver "omstillingsparathed", men bringer også megen usikkerhed med sig i kølvandet.

Ikke så mærkeligt, at det moderne menneske er blevet rodløst og forvir-

ret, og at mange bukker under for presset, og at det er blevet sværere og sværere at finde ud af, hvem man er, og hvorfor man er her.

Den forvirring har aldrig været Guds tanke med mennesket, men den er en følge af, at vi er faldet fra ham, og at vores udvikling lige siden har fjernet os mere og mere fra ham.

Ind imellem kan nogen af os godt have en følelse af, at tiden er os så fremmed, at vi ikke rigtig hører til. Men hvor forståelig den følelse end er, må vi passe på os selv, at ikke dobbeltmoral og hyckleri sniger sig ind.

Forventeligt vil vi synes, at den klassiske kultur, vi er vokset op med, stod på et højere stadie end det, som er mainstream nu, forventelig vil vi begræde det skred i moralske værdier, som sker i dag, og som kirke- og menighedsmedlemmer beklager vi også det nedbrud i indhold, former og dekorum, som præger så meget nutidigt kirkeligt liv, ikke mindst beklager vi, at lovsangskulturen på det nærmeste har nedbrudt den salmesangskultur, vi er vokset op med. Alt det kan være meget rigtigt, men så må vi heller ikke blive så nostalgiske, at vi glemmer, at ikke alt det gamle var godt, og at den moderne udvikling også har bragt mange gode ting med sig, som vi nu nyder godt af.

Alle, uanset om vi er unge eller gamle, mangler en klar identitetsfor-
nemmelse, hvilket også hæmmer vores
karakter – og personlighedsudvikling.

Vi er blevet ”den bløde mellem-
vare”, ikke helt så slemt som det kunne
være, men heller ikke karakterer af den
type, som skildres i Salme 1.

Det kan ikke andet end røre os, når
vi ser de tusinder, som strømmer til et
program som X Factor, og vi oplever
deres dybe frustration, når de ikke luk-
kes ind i varmen, også selv om den
”berømmelse”, som opnås ved at være
med i showet bedst kan udtrykkes med
Paulus’ ord om at få en ”en sejrskrans,
der visner”, ja visner før man har fået
ikklædt sig den - glemt og videre til den
næste.

Heller ikke kan vi undgå at blive
forstemte, når vi er iagttagere til det
massehysteri, som breder sig over den
ganske offentlighed, når et eller anden
popidol dør, ofte under tragiske om-
stændigheder, ligesom vi bliver for-
stemte når vi ser ældre mennesker
flokkes i stort tal til de mange musik-
festivaler, som hver sommer breder sig
over land og rige. Et skræmmende ek-
sempel på mangel på identitet og iden-
titetudvikling.

Identitet i Gud

Men lad os nu ikke komme for godt i
gang med alt dette negative, men ven-
de os til det positive, som er sigtet med
denne artikel: at have sin identitet i at
have navn hos Gud.

Når Gud giver os navn og kalder os
ved navn betyder det, at vi er til for
ham, at han regner os, at han vælger
os, elsker os og vil noget med os. Vort
liv har værdi, vi er personer, skabnin-
ger, ikke ting.

Det er det, vi gør, når vi er så lykke-
lige at blive forældre, vi giver vore
børn navne, og som regel er vi meget

omhyggelige i vort valg af barnets
navn. Ved at give det navn integrerer
vi det ind i familien og slægten, ved-
kender os det som vores barn. Paulus
siger, at efter Guds faderforhold, har
hvilket som helst andet faderforhold i
himlen og på jorden sit navn. Så hvad
vi gør, når vi giver vores barn navn, er,
at vi efterligner Gud.

Han var den første til at give nogen
navn. Og Guds navngivning af os har
både skabelsesmæssige og frelsesmæs-
sige implikationer, såvel som hele vort
livsløb er omgivet heraf. At være frelst,
født på ny, kristen er at have sit navn
”indskrevet i livets bog”, og dermed
også at være blevet født ind i Guds fa-
milie med dens rige historie og dens
rige arv.

Det er, at han, som er den evige
Gud, knytter sig til os, som vores Gud
og fører os ind i fællesskabet af hans
folk – han som også er ”Abrahams
Gud, Isaks Gud og Jakobs Gud”, og så-
ledes gennem en hel kæde af forfædre
op til vor egen far og nu os, dig og mig.
Det er en svimlende tanke.

Derfor spiller slægtsregistrene også
så stor en rolle i Bibelen; de nævnte en-
keltpersoner er ikke bare enkeltperso-
ner, men en del af det Guds folk, som
har så overordentlig en herlig og rig
fremtid i Guds rige, er endog forbun-
det med Guds Søn, som efter sin jordi-
ske afstamning er en del af slægten.

Når Gud giver os navn betyder det, at vi er til for ham, at han vælger os, elsker os og vil noget med os.

Gud oplyser vor vej

Gud gør sig til vores Gud, kan vi over-
hovedet rumme det? Han deler ud af
sig selv, åbenbarer sig for os, går i bre-
chen for os, omslutter os forfra og bag-
fra, vil aldrig svigte os eller give slip på
os, elsker os med en evig kærlighed,
kalder og drager os til sig i nåde.

Det viser os samtidigt hvor meget vi
trænger til ham og behøver ham. Uden
ham er vi i mørket og famler os frem i
mørket og ”ved ikke”, som Jesus påpe-
gede det for os, hvor vi går hen.

Vi må have ham med os, hans an-
sigt må være vendt til os og lyse over
os, hans nåde og fred tilsmile os.

Hans lys i hans ord må oplyse vor
vej. Og går vi krogveje, må han, som
den Hyrde han er for vor sjæl, lede os
tilbage til vejen. Og nogen gange vil vi
trænge til, at han tugter os, tager os i
skole og sætter os på plads. Men også
det gør han som en del af sin fadertro-
skab over for os.

”Hjemme har børn, hvor Fader bor”
synger Grundtvig i en af sine kendte
salmer. Hans hjem er vort hjem, og
hjemmets rigdomme er åbne og til-
gængelige for os. Og en dag skal vi for
evigt være, hvor han er, være i Fader-
huset, være hjemme hos vor Gud, og
det ikke alene, men sammen med Jesus
og sammen med de myriader, som
gennem historien er ”kaldet ved hans
navn”.

Glæden over dagen i dag

Af Carsten Thomsen

*Den sten, bygmestrene vragede,
er blevet hovedhjørnesten.*

*Det er Herrens eget værk,
det er underfuldt for vore øjne.*

*Denne dag har Herren skabt,
lad os juble og glæde os på den.*

Herre, frels dog!

Herre, lad det lykkes!

Velsignet være han,

som kommer, i Herrens navn!

Salme 118:22-26

En dag af gangen. Det lyder så enkelt, og så er det faktisk det sværeste overheadet. Til et menneske ramt af et pludseligt traume er det ofte det bedste råd - og helt afgørende. Tag en time af gangen, en dag af gangen.

Sådan kan man komme man igen - nem den værste krise, for det er alt, hvad man kan overskue. Denne time, dette øjeblik. Men sådan bør vi jo alle leve, alle dage, en dag af gangen. Og glæde os på denne dag.

Versene minder os om tre ting:

1. Fortiden: Herrens frelsende gerning: Frelse: Årsagen til, at vi kan og skal juble, er at "den sten, som bygmestrene vragede er blevet hovedhjørnesten" (v. 22).

Jesus er denne altafgørende sten - den perfekte sten. Guds frelsesværk er "underfuldt for vore øjne" (v. 23). Frelsen er "Herrens eget værk" - vi kan hvile og glæde os i dag over den frelse, som Gud i Jesus har tilvejebragt. Jesus er den "som var". Vi lever hver dag i taknemmelighed over det, som er sket

med Jesu første komme. Hans sejr over døden, det evige liv, han bærer med sig og planter i os.

2. Fremtiden: Herren som kommer: "Velsignet være han som kommer, i Herrens navn!" (v. 26) Profetien gælder Jesus og folk råbte dette, da Jesus red ind i Jerusalem på et æsel. Gud er altid den, der kommer.

Han er Messias, som jøderne ventede. Han er Kongen, som vi længes efter - og hver dag bør vi leve i dette håb og med denne længsel. Han er "den, som kommer".

3. Dagen i dag - et skaberværk: Der er en opfordring i det citerede vers 24: "Denne dag har Herren skabt, lad os juble og glæde os på den..."

Glæden forbindes her med Guds skaberværk. I skabelsesberetningen lyder det: "Så blev det aften, og det blev morgen, første dag...anden dag...osv. Før Gud skabte noget som helst andet, så skabte han dagene. Den enkelte dag. Og på hver af disse dage skete der under på undere: Lys, mørke, himmel, hav, planter, dyr - og som kronen på værket: Mennesket!.

Digteren William Blake sagde engang: Hvor andre kun ser solen, der dukker op bag ved bjerget, så ser jeg Gud selv, der jubler i glæde.

Dagen i dag er et under, et mirakel. En gave fra Gud - og Gud ønsker lige nu at skabe et under i dig: Hans frelses-glæde! Så "lad os juble". Dette er noget, vi aktivt må gøre. Standse op lige nu - og blive fyldt med Guds perspektiv over denne dag i dag. At glæde

sig lige nu - og ikke at bekymre sig om dagen i morgen - men blive fyldt af Guds glæde i dag - det ændrer nuet: For Jesus er den "som er". Som er med dig lige nu, er hos dig lige nu. Og han er din glæde.

Men glæden i dag ændrer også mit syn på fortiden. Jeg fyldes af taknemmelighed over "Jesus, der kom" - over ham, der frelste mig - og det tænder mit håb for fremtiden - "Jesus, der kommer" - for at bringe mig igennem død og sorg, og synd og ind til sit himmelske Rige.

Salme 118:24 finder sit ekko i Paulus ord til efeserne: "Hans værk er vi, skabt i Kristus Jesus til gode gerninger, som Gud forud har lagt til rette for os at vandre i" (Ef. 2:10). Han har lagt denne dags gerning til rette for os. Det, vi møder i dag, er ikke tilfældigt.

Så, dagen i dag er et mirakel for den, der er skabt på ny i Jesus. Hver dag bør egentlig være frelsesglæde, taknemmeligheds-fryd, håbefuld-jubel.

Dette udtrykkes smukt i denne bøn fra bogen "I dit nærvær":

Herre, du har kaldt os til glæde.

Arbejde alene kan ikke

gøre os til hele mennesker.

Giv os øje for glæden i livet,

for fest og højtid,

for kultur og kunst,

for leg og munterhed

for fællesskab med mennesker,

vi holder af,

mennesker, som har brug for os

og venter på vort nærvær.

Herre, du har skabt os til glæde,

gør vores glæde fuldkommen i dig!

Ny bog: Opstand om opstandelsen

Af Louis Nielsen

"Opstand om opstandelsen; 10 bidrag til debatten", redigeret af Jørgen Sejergaard og Henrik Højlund, Credo 2016

Det er den senere tids debat om Herrens Jesu opstandelse, som har fremkaldt denne bog med dens 10 essays af forskellige forfattere, alle med en klar positiv holdning til kirkens klassiske opfattelse af opstandelsen.

Som forventelig i en samling af essay er der nogle, som forekommer mere relevante end andre, men alle er de interessante, velskrevne, oplysende og værd at arbejde videre med. Hovedparten af forfatterne kommer fra en Indre Mission, LM og KFS baggrund, men et par af dem har en grundtvigsk tidehvervsk baggrund, men det gør ikke deres essay ringere end de andres, tværtimod.

I en samling af essay er der frihed for læseren til at vælge sig nogle ud; jeg har læst dem alle sammen og vil anbefale, at andre gør det samme, for i dem alle er der noget at samle op, noget man ikke har kendt til, og som kun kan berige ens indsigt og dermed styrke ens overbevisning om, at "Herren er sandelig opstanden", og opstanden "i kød og blod".

De fem første af bogens essay er skrevet af forfattere, som vi kender i forvejen, Henrik Højlund, Peter V. Legarth, Jørgen Sejergaard, Peter Søs og Kurt E. Larsen, og alle har de skrevet særdeles vægtige ting omkring opstandelsen og om opstandelsesberetningernes pålidelighed.

Det vil være svært og heller ikke helt fair at trække et af de fem indlæg

frem for et andet, for hver især er de aldeles fremragende og overbevisende. For mit vedkommende fandt jeg dog Peter Søs' Om opstandelsen i Paulus' teologi og Kurt E. Larsens "Troen på kødels opstandelsen i de første to århundreder" mest interessant. Peter V. Legarths indlæg indeholder også vigtige pointer.

Men det er de sidste fem indlæg, som for mig indeholder mest materiale, som jeg hidtil ikke har kendt. Måske er de også de sværest forståelige, men uden på nogen måde at være uforståelige; tværtimod udmærker de sig ved at være særdeles klare i målet.

Jan Holm Mortensens "Gammel vin på nye sække – Gnosticisms genkomst" er både vigtig og vægtig, det samme må siges om Svend Erik

Petersen og Jørgen Sejergaards "Luthers syn på opstandelsen", som tilmed rummer en meget sigende prædiken af Luther, Jørgen Sejergaards "Med kød og ben – Om Grundtvigs syn på opstandelsen" er i en klasse for sig selv, næsten hele bogens pris værd.

Bogens sidste essay, det eneste skrevet af en kvinde, "Påskemorgen slukker sorgen" tager prisen, ikke alene ved den sobre måde, det er skrevet på, men også med inddragelsen af forfatterens Elisabeth Albinus Glenthøj personlige erfaring. Leder man efter guld, finder man det i dette essay.

"Opstand" må samlet set siges at være en meget berigende og overbevisende bog, oplysende på det intellektuelle plan, men også trosstyrkende, opbyggende i bedste forstand; være hjerteligt anbefalet.

Bog: Der er så meget vi ikke er nødt til

Af Carsten Thomsen

Der er så meget vi ikke er nødt til, Tomas Sjödin, Boedal, 2016

Hvornår har du sidst læst en så befriende bog-titel?

Befriende er også det ord, jeg vil bruge om den svenske præst Tomas Sjödins små to-siders klummer fra Göteborg-Posten, som nu er samlet i bogform.

Sjödin reflekterer underfundigt over hændelser i hverdagslivet og får sat tankevækkende vinkler på trends og tendenser i det moderne liv.

Alt fra en munter lovprisning af de daglige farvandsudsigter i "Doggerbanke" til en mere alvorlig meditation over det særlige ved at skrive en begravelsestale i "Et godt ord".

I sidstnævnte skriver han:

- En af de smukkeste sætninger i Bibelen lyder sådan: "Jeg vil lægge et godt ord ind for Føbe". Denne kvinde nævnes kun en eneste gang i Bibelen, og hendes navn betyder "skinnende" eller "strålende".

- Ethvert menneske, der træder ind i verden, er så at sige en Føbe, altså et menneske, der har noget i sig, som verden har brug for, men også et menneske, der er udleveret til andres tanker, blikke og vurderinger. At der findes

nogen, som tror på en og omsætter den tro i gode ord, kan være forskellen mellem resignation og nyt mod. Der findes altid et godt ord at sige om et medmenneske. Sig det!

Jeg kunne have valgt snesevis af andre lige så gode klummer.

Klummen er en svær størrelse. Og få magter den i virkeligheden. Selv beskriver Sjödin i forordet, hvad han synes er specielt ved den, da han citerer en læserhenvendelse: "En god klumme beskriver noget, man allerede vidste, men ikke har tænkt på".

- De korte tekster, vi kalder klummer...handler ikke om at sige noget nyt, blot at finde et sprog for det, vi

alle engang imellem har gået og tænkt....Ved at rette opmærksomheden mod tilsyneladende banale hverdagssandheder vil jeg give dem større værdi.

Sjödin mestrer det.

Hans betragtninger har nogle fællestræk, som også går igen i den anden bog af ham, jeg har anmeldt i bladet.

Det sigter bogens titel også til. Det med kravene. Hans klummer er en kamp mod livets "er nødt til". Selv skriver Sjödin:

- Der er forskel på krav. Jeg kalder de nødvendige krav for "kærlighedskrav" ud fra den iagttagelse, at når man nærmer sig kærligheden, forvandles kravene umærkeligt til længsel eller lyst.

- At tage livet alvorligt og tage ansvaret på sig kræver, at man frasorterer de unødvendige krav, som bare tynger livet ned - og i stedet giver plads, kraft og lys til kærlighedens krav.

- Der behøver ikke altid være tiptop i orden derhjemme, man bliver ikke nødt til at have læse de bøger, alle taler om, man behøver ikke være glad hele tiden, man er ikke nødt til at sige ja til alt på sit arbejde for at være loyal. Man er ikke nødt til at motionere mere, end man har lyst til.

Eller sagt med de indledende ord:

Befriende læsning.

Kristent Perspektiv udgives af Perspektiv Bibelskole.

Sekretariatet og ekspedition v. Henning Lütje, henninglyt@gmail.com, Hallandsparken 64, 2630 Taastrup tlf. 51925540. Redaktion: Carsten Thomsen (ansv. red), ctpress@mac.com, Louis Nielsen, louis.nielsen@youmail.dk. Astrid í Hjöllum Christensen. Udgivelse: Bladet udgives 3 gange om året. Årsabonnement: 125 kr.

Hjemmeside: www.kristentperspektiv.dk